

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

KUDÜS

REHBERİ

2018-19

HAC ve UMRE HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GİRİŞ

Kudüs; binlerce peygambere ve bu peygamberlere inen vahye tanıklık yapan, bir birinden önemli nice tarihi olayların meydana geldiği kutsal bir şehirdir. Peygamber Efendimizin (s.a.s) miraç yolculuğunda buradaki Mescid-i Aksa'da tüm peygamberlere imamlik yapması, Mescid-i Aksa'nın ilk kıblemiz olması biz Müslümanlar için bu kutsal şehrin önemini daha da artırmaktadır.

Efendimiz (s.a.s) Mescid-i Aksa'nın ziyaret edilmesini ve buradan umreye gidilmesini teşvik etmişlerdir. Bu teşvike binâen Kudüs ve Mescid-i Aksa tüm Müslümanların ve özellikle Osmanlı tebaasının ziyaret edegeldikleri ve buradan umreye hareket ettikleri bir merkez olmuştur. Osmanlının yıkılmasından sonra bir süre kesintiye uğrayan bu önemli gelenek Başkanlığımız tarafından devam ettirilmektedir. Bu sayede terkedilen bir sünnet tekrar yaşatılmakta; aynı zamanda bu kutsal topraklarda kendi kaderleriyle baş başa bırakılan Filistinli kardeşlerimizin yalnız olmadıkları mesajı verilmektedir.

Kudüs Rehberi adlı bu broşürde, ziyaret edilecek mekânlar hakkında özet halinde bilgiler verilmiş; son kısma ziyaret programı konulmuştur.

Seyahatinizin rahat ve huzurlu geçmesini diler; ziyaretlerinizin, tüm ibadet ve dualarınızın kabul olmasını Yüce Rabbimizden niyaz ederiz.

Mescid-i Aksa ile Alakalı Ayat-i Kerime ve Hadis-i Şerifler

Yüce Allah buyuruyor ki:

“Kulunu, kendisine birtakım ayetlerimizi göstermek için bir gece Mescidi Haram’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa’ya yürütenin şanı pek yücedir.”
(İsra, 17/1)

Peygamber Efendimiz (s.a.s) şöyle buyurmaktadır:
“Yolculuk ancak şu üç mescidden birine olur: Benim şu mescidime, Mescidi Haram’a ve Mescidi Aksa’ya.”
(Buhârî, Müslim ve Diğerleri)

“Kim Kudüs’ten/Mescid-i Aksa’dan umre yaparsa Allah geçmiş günahlarını bağışlar” buyurmuştur.
(Müsned-i Ahmed, İbn Mace, Sahih-i İbn Hibbân)

KUDÜS

Kutsallığın başkenti olan ve adını bu kutsallığından alan Kudüs, miracın ilk basamağı, semalara yükselişin, ilk durağıdır. Miraç yolculuğunda Efendimizin (s.a.s) arkasında binlerce peygamberin namaz kılmasıyla, peygamberlerin toplandığı bir mekân; ilk kiblemizin, ikinci mescidimizin ve üçüncü haremimizin bulunduğu müstesna bir şehirdir Kudüs.

Hız. İbrahim, Hız. Yakup, Hız. Davud ve Hız. Süleyman (a.s.) başta olmak üzere birçok peygamberin ayak izini taşıyan mübarek Filistin coğrafyasının atan kalbidir Kudüs.

M.Ö. 11. yüzyılın sonlarında kurulan İsrailoğulları devletinin ilk kral ve komutanı Talut'tan sonra devletin başına geçen Hız. Davut, Kudüs'ü alarak burayı başkent yapmış ve Mescid-i Aksa'nın temelini atmıştır. Hız. Davut'tan (a.s.) sonra hükümdar olan oğlu Hız. Süleyman (a.s.) Mescid-i Aksa'nın yarım kalan inşaatını tamamlamıştır.

Kudüs, M.Ö. 63 yılında Roma imparatorluğunun hâkimiyetine geçmiştir. Roma imparatoru Konstantin 310 yılında Hristiyan olup 313'de Milano fermanı ile devletin dinini Hristiyan yapmış, 335 yılında da Kudüs'te Kıyame kilisesini yaptırmıştır.

Kudüs, Peygamber Efendimizin (s.a.s.) isra ve miracıyla İslam tarihinde önemli bir konuma gelmiştir. Hız. Ebubekir (r.a) önce Amr b. As'ı daha sonra da Halid b. Velid'i Filistin'in fethi için görevlendirmiştir. Hız. Ömer (r.a) zamanında Müslümanlar Kudüs'ü kuşatmış ve barış yolu ile şehri

fethetmişlerdir. Hz. Ömer (r.a) şehrin anahtarlarını teslim aldıktan sonra halka, güven ve huzur içerisinde dinlerini yaşayacaklarına dair yazılı bir eman vermiştir.

Daha sonraki dönemde Kudüs'ün idaresini alan Emeviler buraya büyük önem vermiştir. Halife Abdülmelik b. Mervan Peygamber Efendimizin (s.a.v) miraca çıkarken üzerine bastığı büyük kaya parçası (sahra) üzerine 691'de bir kubbe yaptırmıştır. Bu nedenle buraya Kubbetü's-Sahra denir.

Avrupa'nın, 1099 yılında başlattığı Haçlı seferlerinde Haçlılar, sadece Mescid-i Aksa'nın içinde 60 bin müslüman katletmiştir. Bu seferler sonunda Kudüs Latin Krallığı kurulmuş ve Kudüs, bu krallığın başkenti olmuştur. Haçlılar, Mescid-i Aksa'daki bütün binaları, kilise ve şapellere dönüştürmüş; Miraç Kubbesini vaftiz odasına, Kubbetü's-Sahra'yı da kiliseye çevirmiş, Kubbetü's-Sahra'nın üzerine çan yerleştirmiş, Mescid-i Aksa'yı da tapınak şövalyelerinin kullanımına sunmuştur. Tapınakçılar, Mescid-i Aksa'nın altında bulunan bölümleri atları için ahır olarak kullanmıştır.

Selahaddin Eyyubi, 1187'de Hittin Savaşı ile Kudüs'ü haçlıların elinden alarak, Mescid-i Aksa'dan ve Müslümanlara ait diğer mekânlardan Haçlıların izlerini silmiş, şehrin yeniden imarına ve yenilenmesine büyük önem vermiştir.

Sonraki tarihlerde Fatımilerin ve Memlûklerin yönetimine giren Kudüs, 1516 yılında Mercidabık savaşı ile Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. Yavuz Sultan Selim şehri fethettikten sonra Kudüs'te iki gün kalmış ve şehrin ismini Kudüs-ü Şerif olarak değiştirmiştir.

1917 yılına kadar 400 yıl Osmanlı himayesinde kalan Kudüs-ü Şerif, Osmanlı için her zaman büyük önem arz etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman, şehrin duvarlarını günümüze uzanan şekli ile yaptırmıştır. Yeni yapılan su yolları, havuzlar, hamamlar ve sebiller şehre farklı bir görünüm kazandırmıştır. Özellikle IV. Murad, Abdülmecid, Abdülaziz ve II. Abdülhamid Kudüs'e büyük hizmetler yapmıştır. Günümüzde şehrin en çok göze çarpan yapısı Kanuni Sultan Süleyman'ın 1536-1540 yılları arasında Haçlılara ait kalıntıların üzerine yaptırdığı eski Kudüs surlarıdır.

Kudüs'ün nüfusu yaklaşık 700.000 olup Doğu Kudüs ve Batı Kudüs olarak 2 kısımdır. Doğu Kudüs'te 200.000'den fazla Müslüman yaşamaktadır.

MESCİD-İ AKSA

*J*lk kiblemiz, ikinci mescidimiz üçüncü haremimiz olan Mescid-i Aksa, Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevi'den sonra üçüncü mukaddes mescittir.

Müslümanlar, hicretten sonra yaklaşık on yedi ay namazlarını Mescid-i Aksa'ya dönerek kılmışlardır. "Yüzünü göğe doğru çevirip durduğunu görüyoruz. Elbette seni, hoşnut kalacağın kibleye çevireceğiz. Bundan böyle yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir..." (Bakara, 2/144) ayeti nazil olduktan sonra, 624 yılında kible Kabe-i Muazzam'a olmuştur.

Hicretten bir buçuk sene önce bir gece, Peygamber Efendimiz (s.a.s), Cebrail'in (a.s) rehberliğinde cennet bineği olan Burak'a binerek Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya yani Mekke'den Kudüs'e gelmiş (isra), buradan da Allah'ın huzuruna davet edilmiştir (miraç).

1099 yılındaki Haçlı saldırıları sonrası kilise olarak kullanılan Mescid-i Aksa, Selahattin Eyyubi'nin Kudüs'ü fethetmesi ile tekrar camiye çevrilmiştir. Sultan Selahattin, Nureddin Zengi tarafından üç bin parçadan oluşan ve hiç çivi kullanılmadan yaptırılan muhteşem minberi Mescid-i Aksa'ya hediye etmiştir. Bu minber, 21 Ağustos 1969'da Mescid-i Aksa'da çıkarılan yangında tamamen yanmıştır. Minberin bir benzeri Türk, Endonezyalı ve Ürdün kûndekari ustaları tarafından tekrar yapılarak 2007'de yerine konmuştur.

Esasında Mescid-i Aksa, 144 dönümden oluşan bir alanı kapsamaktadır. Mescid-i Aksa olarak bilinen cami, Kible mescididir. Kanuni Sultan Süleyman'ın yaptırdığı surlarla çevrili olan 144 dönümlük avluda, Kible mescidi ile birlikte Kubbetü's-Sahra, Kadim, Mervan ve Burak mescitleri bulunmaktadır.

KUBBETÜ'S-SAHRA

Kudüs'ün ve Mescid-i Aksa haremının sembolü olan altın kubbeli, mavi çinili ve sekizgen şeklindeki mescit, Kubbetü's-Sahra camiidir. Burası günümüzde İslam dünyasındaki en eski dini yapı vasfını taşımaktadır.

Kubbetü's-Sahra, Emevi halifesi Abdülmelik b. Mervan tarafından 691 tarihinde yapılmıştır. Kubbe 846 ve 1016 tarihlerinde iki defa çökmüştür. Haçlılar Kudüs'ü işgal edince Kubbetü's-Sahra'nın içini ve dışını azizlerin resimleri ile süslemiş, altındaki mağarayı küçük bir kilise haline getirmiştir. Kudüs'ün 1187'de Selahaddin Eyyubi tarafından fethedilmesiyle, Haçlılardan kalan tüm izler Kubbetü's-Sahra'dan silinmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman, 1545-1546 tarihinde caminin dış cephelerinin çinilerini kaplattırmıştır. İmar faaliyeti III. Murad. I. Abdülhamid, II. Mahmud, Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz ve II. Abdülhamid zamanlarında da devam etmiştir. II. Abdülhamid büyük masraflar yaparak zeminine çok değerli İran halıları döşetmiş, ortasına görkemli bir kristal avize astırmış ve dış cephesinde eskiyen çinileri yenileterek Hattat Muhammed Şefik'e Yasin Suresini yazdırmıştır.

Kubbetü's-Sahra'nın dışındaki çini ve yazılar, 450 yıllık orijinalliği ve göz kamaştırıcı ihtişamı ile hala boy göstermektedir.

EL-HALİL

*F*ilistin'in, Kudüs'ten sonra ikinci önemli şehri olup Kudüs'ün 35 kilometre güneyinde yer alır. El-Halil; Hz. İbrahim, hanımları Sâre ve Hacer validelerimizin, oğulları İsmail, İshak, torunu Yakup gibi peygamberlerin yaşadığı kutsal bir yerdir. M.Ö.1900'lü yıllarda Hz. İbrahim (a.s.) bu şehre gelip yerleşmiş ve burada bir mabet inşa etmiştir. Bu mabet günümüzdeki Hz. İbrahim Camiinin ilk şeklidir. Hz. Ömer 638 yılında buraya bir cami yaptırmıştır. Cami, 1099'da Haçlılar tarafından kiliseye dönüştürülmüş; ancak 1187 yılında Selahattin Eyyubi tarafından tekrar camiye çevrilmiştir.

İbrahim Camii bu günkü şekliyle 1206 yılında inşa edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de de haber verildiği üzere, bazı melekler Hz. İbrahim'e Allah'ın elçileri olarak gelmişti. Bu elçilerin geldiği mağara Camii'nin altında yer alır. Halil Camii, mağaranın ölçüleriyle aynı ölçüdedir. 56 m. uzunluğunda 33 m. genişliğinde ve 15 m. yüksekliğindedir.

Camide, Selahattin Eyyubi tarafından hediye edilen ve Mescid-i Aksa'daki minberin aynısı olan Nureddin Zengi'nin yaptırdığı minber orijinal hali ile bulunmaktadır. Kare kesitli tek şerefeli caminin iki minaresi de Memlûkler tarafından yapılmıştır.

Museviler, 1967 işgalinden sonra camiye belli aralıklarla girip ayin yapmaya başlamıştır. 25.02.1994 yılında Ramazan'ın on beşine denk gelen bir cuma günü, sabah namazında bin civarında cemaat secde halindeyken bir Yahudi'nin ateş açması sonucu yirmi dokuz kişi şehit olmuş, üç yüz

kişi de yaralanmıştır. Bu olaydan sonra cami, dokuz ay kapalı kalmıştır. Camii, Hz. Yakup ve Hz. Yusuf'un türbelerinin bulunduğu ön kısım sinagoga çevrildikten sonra, ikiye bölünmüş olarak tekrar ibadete açılmıştır. Caminin tamamı, Müslümanların bayram günlerinde senenin on günü Müslümanlara, Yahudilerin bayram günlerinde senenin on günü Yahudilere tahsis edilmektedir. Şehir, 1997 yılındaki el-Halil protokolü ile H-1 ve H-2 şeklinde iki kısma ayrılmış, H-1 Müslümanlara, H-2 ise Yahudilere bırakılmıştır.

BEYTÜLLAHİM

Beytullahim, Filistin Özerk Yönetimine ait olup Kudüs'ün 10 km. güneyinde yer alır. Beytullahim'de, nerede ise bütün Hristiyan mezheplerine mensup insanlar vardır. Şehir özellikle, Hz. İsa'nın doğum kutlamalarında (Christmas) tüm Hristiyanlar tarafından ziyaret edilir.

İncil'e ve Müslüman coğrafyacılar göre Hz. Meryem'in oğlu Hz. İsa (a.s.) M. Ö. 5-6 yılında Beytullahim'de dünyaya gelmiştir. Hz. Meryem, Hz. İsa'ya hamile kalınca askerlerin ve çevrenin verdiği rahatsızlıktan dolayı Kudüs'ten Beytullahim'e göç etmiş, burada bir mağaraya girip tek başına yaşamış, doğumdan sonra da tekrar Kudüs'e dönmüştür.

Romalılar tarafından, M.S. 333 yılında buraya bir kilise yaptırılmıştır. Günümüzde bu kilise Doğu Kilisesi olarak ziyaret edilmektedir. Kilisenin içinde sol taraftaki bölümden Hz. İsa'nın doğduğu yere merdivenle inilmektedir. Hz. İsa'nın doğduğu yer, gümüş bir yıldız resmi ile işaretlenmiştir.

400 sene kadar Osmanlı idaresinde kalan Beytullahim'in bu gün nüfusunun %70'i Müslüman, %30'u Hristiyan'dır.

HZ. SELMAN-I FARİSİ'nin (r.a.) MAKAMI

Sahabelerin önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Hz. Selman (r.a.), Kudüs'ün fethine katılmış, fetihten sonra bir süre burada kalmış, Hz. Osman zamanında da Medain'de vefat etmiştir. Onun adına Zeytin Dağı düzlüğüne yapılan mescidin içinde sağ tarafta, sembolik olarak Selman-ı Farisi türbesi ve sandukası bulunmaktadır.

YÜKSELİŞ MABEDİ

Hristiyanlara göre Hz. İsa (a.s.) öldükten sonra dirilmiş, kırk gün havarilerinin arasında dolaştıktan sonra Zeytin Dağındaki bu mekândan göğe yükselmiştir. Romalılar, buraya üstü açık bir bina yapmıştır. Bina Müslümanların Kudüs'ü fethetmelerinden sonra üstü kapatılmış ve cami olarak hizmete açılmıştır.

HZ. RABİATÜ'L ADEVİYYE'nin KABRİ

Râbiinin büyüklerinden olan Rabiâtü'l-Adeviye Hz'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Basra'da doğmuş, büyümüş, yaşamış, ömrünün son günlerini de Kudüs'te geçirerek 135/752 yılında burada vefat etmiştir. Evi, inziva yeri ve türbesi bütün orijinalliyiyle durmaktadır.

ZEYTİN DAĞI

Zeytin dağı Kudüs'ün panoramik olarak görülebileceği en iyi noktadır. Hz. Selman'ın makamı ve Rabiâtü'l-Adeviyye'nin kabri buradadır. Ayrıca burada Tüm Milletler Kilisesi, Gözyaşı Kilisesi, Meryem Ana Mezar Kilisesi gibi birçok kilise yer almaktadır.

ZEYTİN DAĞI YAHUDİ MEZARLIĞI

Yahudilere göre bu tepeye ilk ve en erken defnedilenler cennete girecektir. Bu sebeple bu tepe kutsaldır ve buradaki mezarlık dünyanın en pahalı mezarlığıdır.

BÜTÜN MİLLETLER KİLİSESİ

Tüm Katolik ülkelerin desteği ile Hristiyanlar tarafından Hz. İsa'nın (a.s.) son akşamını geçirdiğine, dua ettiğine ve ölüm acısını hissettiğine inanılan yerde, 1924 yılında yapılan Katolik kilisesidir.

GÖZYAŞI KİLİSESİ

Hz. İsa'nın gözyaşlarına nispetle 1954 yılında Katolikler tarafından yapılan bir kilisedir. Hristiyanlarca Hz. İsa'nın buradan Kudüs'e bakarak başına gelecekleri ağladığına inanılır.

MERYEM ANA TÜRBESİ

Zeytin dağı eteğindeki Kidron vadisinde bulunmaktadır. Hristiyanlar, Hz. Meryem'in Sion tepesi civarında öldüğüne ve gömülmek için buraya getirildiğine inanmaktadır.

AĞLAMA DUVARI

Burak Mescidi'nin batı tarafı olan bu mekân, Peygamberimizin (s.a.s.), Miraç yolculuğu esnasında Burak isimli bineğini bağladığı Burak Duvarı'dır. Duvarın uzunluğu yaklaşık 485 metre, yüksekliği 18 metredir. 19.

yy'da buranın adı Ağlama Duvarı olarak duyulmaya başlamıştır. 1967 yılında Altı Gün Savaşlarında Ağlama Duvarının da içinde bulunduğu Kudüs'ün doğu kesimi Yahudilerin eline geçince Yahudiler bunu duvarın önünde

kutlamışlardır. Bu tarihten itibaren duvar, sadece dua edip gözyaşı dökmek için değil aynı zamanda kutlamalar için de kullanılabilir olmuştur. Ağlama duvarındaki ayinlerde kadın ve erkekler ayrı mekânlarda dua etmektedir.

EL-HALİL KAPISI

Eski Kudüs şehrinin; Halil kapısı, Şam kapısı, Aslanlı kapı, Yeni kapı, Çiçek kapısı, Çöp kapısı, Nebi Davut kapısı olmak üzere yedi adet kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan el-Halil kapısı Osmanlı döneminde gümrük kontrol, pazara giriş ve vergi kapısı olarak kullanılmakta idi. Buradan girildiğinde karşı tarafta Ömer b. Hattab (r.a.) meydanı yer alır. Meydanın sol tarafındaki kabirler Osmanlı döneminde yaşayan Mühendis Muhammed Çelebi ve arkadaşlarına aittir.

Hz. ÖMER (r.a.) CAMİİ

Hz. Ömer, Kudüs'ü fethettikten sonra Kıyame Kilisesi'ni gezerken namaz

vakti girmiş, Patrik'in kilisede namaz kılması için Hz. Ömer'e ısrar etmesi üzerine, Hz. Ömer "Eğer ben bu kilisede namaz kılsam daha sonra beni izleyenler, kilisede hak iddia ederler" diyerek bu teklifi reddetmiş ve kiliseye yakın bir yerde namazını eda etmiştir. Daha sonra bu mekâna Emeviler zamanında minareli bir cami yapılmıştır. Günümüzde bu cami "Hz. Ömer Camii" olarak bilinmektedir.

KIYAME (KUTSAL KABİR-YENİDEN DİRİLİŞ) KİLİSESİ

Bu kilise, Hristiyanlarca, Hz. İsa'nın çarmıha gerildikten sonra işkence yapıldığına, öldüğünde yıkılıp defnedildiğine ve kıyamete yakın bir zamanda tekrar ineceğine inanılan yerdir.

Bizans imparatoru Konstantin'in annesi Helena, 335 tarihinde bu kiliseyi yaptırmıştır. Kıyame Kilisesi Hristiyanlık âleminin en kutsal kilisesi olarak bilinmekte ve Hristiyanlar tarafından her yıl hac amacıyla ziyaret edilmektedir.

Katolik, Rum Ortodoks, Ermeni, Süryani, Kıpti, Habeş Ortodoks gibi mezhepler için bu kilise hep önemli olmuş; buranın bakımı için kavgalar ve savaşlar çıkmıştır.

Hz. Ömer Kudüs'ü fethettikten sonra kilisenin anahtarlarını bir Müslüman aileye teslim ederek burada Hristiyan olan her mezhebin temsil edilmesine izin vermiştir.

Hristiyanlarca Hz. İsa'nın yeniden dirileceği mekân olarak inanılan Mukaddes Kabir Kilisesinin girişindeki balkonun

üzerinde bulunan ahşap merdiven, Halife Abdülmecid'in fermanına istinaden 1852 yılından beri aynı yerde ve şekilde tutulmaktadır.

SİON TEPESİ

Sion veya Sion Tepesi, Kudüs'te üç dinin iç içe geçtiği bir yerdir. Kudüs surlarının dışındaki bu yapıda cami, kilise ve sinagog iç içe yer almaktadır. Hz. Davut'un kabri, Hz. İsa'nın son akşam yemeğini yediği yer buradadır. Hz. Süleyman zamanında inşa edilen ünlü Süleyman mabedi, bu tepe üzerinde bulunmaktaydı. Sion adı, önceleri Kudüs'ün tamamını ifade ederken daha sonra Süleyman mabedinin bulunduğu tepe için kullanılmıştır.

Hz. DAVUT'un (a.s.) KABRİ

Yahudilerinin yoğun bir şekilde ziyaret ettikleri yerlerden birisidir. Büyük bir itina ile inşa edilen bina ile Hz. Davut'un (a.s.) kabri koruma altına alınmıştır. İsrail'in 1967'de el koyduğu mekân bugün sinagog olarak kullanılmaktadır.

LUT GÖLÜ (BAHR-İ MEYYİT/ÖLÜ DENİZ)

Lut Gölü, Ürdün-Filistin arasında yer alır. Göl, deniz seviyesinin 425 metre altında olup dünyanın en tuzlu üçüncü gölüdür. Gölden elde edilen çamurun romatizma ve cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenir. Gölün tuz oranının yüksek olmasından dolayı hiçbir canlı yaşamamaktadır.

Lut Gölünün tarih boyu değişen isimleri bulunmaktadır. Tevrat'ta "Tuz Denizi", Batı kaynaklarında ve Arap dilinde "Ölü Deniz" denmektedir. İslam tarihinde Lut kavminin he-lak edildiği şehrin bulunduğu yer olarak geçmektedir.

ERİHA

Eriha Filistin Özerk Yönetiminin Batı Şeria bölümünde yer alır. Eriha, Kudüs'e 33 km'dir. Şehir nü-fusu 20.000 civarındadır. Dünyadaki ilk yerleşim yeri, ilk

şehir olarak kabul edilen Eriha, çölle çevrelenmiş vahada, harika kokulu çiçekler ile donanmış, yeşil bir bitki örtüsüne sahiptir.

Hız. İsa'nın (a.s) inzivaya çekilip kırk gün yaşadığı Tecrübe Dağı, Eriha'da bulunmaktadır. Bu nedenle buraya Hristiyanlar tarafından bir kilise yapılmıştır.

Eriha, 1948'e kadar barış ve huzur dolu bir şehir idi. İsrail'in kuruluş sürecinde Lidd'den, Ramle'den ve Kudüs'ün batısındaki köylerden binlerce Filistinli, zorunlu göç sonucunda bu şehre sığınmak zorunda kalmıştır.

Hız. MUSA'nın (a.s.) MAKAMI ve KÜLLİYESİ

Hız. Musa Külliyesi, Kudüs ile Eriha yolu üzerinde Lut Gölüne inerken, konum olarak deniz seviyesinden 300 metre kadar aşağıda yer alan bir bölgede bulunmaktadır. Külliye, Kudüs'e 28, Eriha'ya 8 km'dir.

Burası; beş dönüm alan üzerine kurulan iki katlı kervansaray, camii ve türbesi ile tarihi bir mekândır. Caminin kuzeyinde mütevazı bir minare bulunmaktadır. Hız. Musa'nın makamının üzerine türbeyi ve yanındaki mescidi 1269 yılında Memluk Sultanlarından Baybars

yaptırmış, bakım işlerinin yapılabilmesi için de geniş bir arazi vakfetmiştir. Kervansaray ise Osmanlı dönemi eseridir.

YAFA

Yafa, İsrail’de Doğu Akdeniz sahilinde dünyanın en eski liman şehirlerindendir. Yafa, Kudüs’e 65 km’dir. Adını Hz. Nuh’un üç oğlundan biri olan ve büyük tufandan sonra burayı kuran Yafes’ten almıştır.

Yafa, 636 yılında Amr b. As komutasındaki ordu tarafından fethedilerek İslam topraklarına dâhil edilmiştir, 1516 Mercidabık savaşı ile Osmanlı şehri olmuştur. Abdülhamid Han tarafından 1892 yılında yaptırılan ve şehri Kudüs’e bağlayan demiryolu ile önemini arttırmıştır. Bu demiryolu Hicaz Demiryolu ile de bağlantılıdır.

Bir grup Yahudi 1909’da Yafa’nın kuzeyinde aldıkları topraklarda Tel Aviv şehrinin temelini atmıştır. Yafa, bu tarihten itibaren sürekli gelişen ve büyüyen Tel Aviv’in gölgesinde kalarak önemini kaybetmiştir. Tel Aviv, İsrail’in başkenti olduktan sonra, iki şehir birleştirilmiş ve 1950 yılında kentin adı Tel Aviv-Yafa olarak değiştirilmiştir. Şehirde, yaklaşık yirmi bini Müslüman olmak üzere ortalama iki milyon kişi yaşamaktadır.

DENİZ MESCİDİ

Ne zaman ve kim tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmeyen caminin, 1675 yılında yapılan resmine dayanarak Yafa’nın en eski camisi olduğu

düşünülmektedir. Deniz Mescidi, 1997 yılında restore edilerek günümüze kadar ulaşmıştır.

MAHMUDİYE (ULU) CAMİİ

Padışah II. Mahmut'a nispet edilen camii, Ulu Cami olarak da bilinmektedir. Yafa'nın en büyük ve en önemli camisidir. Sultan II. Mahmut'un saltanatı zamanında 1812 yılında yaptırılmıştır. II. Mahmut tuğralı çok yüzlü Osmanlı Çeşmesi, Yafa'da Osmanlıdan geriye kalan narin bir eserdir.

SAAT KULESİ

Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkışının yirmi beşinci yılı anısına 1901 senesinde inşa edilmiştir.

KUDÜS PROGRAMI

1. GÜN İSTANBUL - TEL AVİV - KUDÜS

- ✓ İstanbul Ürdün Havayolları RJ 166 sefer sayılı uçağı ile saat 13.50'de Amman'a hareket. Saat 15.15'te varış.
- ✓ Amman'dan Ürdün Havayolları RJ 340 sefer sayılı uçağı ile 22.00'de Tel Aviv'e hareket. Saat 22.45'te varış.
- ✓ Pasaport ve gümrük işlemleri, Bagajların alınması.
- ✓ Kudüs'e transfer ve otele yerleşme.
- ✓ Geceleme otelimizde.

2. GÜN KUDÜS

- ✓ Sabah namazı için Mescid-i Aksa Camii'ne gidiş ve otelimize dönüş. Otelde kahvaltı.
- ✓ Zeytin Dağı'na hareket ve Selman-ı Farisi, Rabiâtül Adeviyye hazretlerinin kabir ziyaretleri.
- ✓ Hz. İsa'nın gökyüzüne yükseldiğı yer olarak inanılan yerin görülmesi.
- ✓ Zeytin Dağı'ndan eski Kudüs şehrinin ve Mescid-i Aksa'nın panoramik olarak izlenmesi.
- ✓ Cuma namazı için Mescid-i Aksa'ya gidiş. Namazın ardından Mescid-i Aksa'nın gezilmesi ve otelde öğle yemeğı.
- ✓ Eski Kudüs'te Hz. Ömer Camii'nin ziyaret edilmesi, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğıine inanılan yerin görülmesi.
- ✓ Yahudilerin Ağlama Duvarı'nın görülmesi.
- ✓ Akşam yemeğı için otelimize dönüş.
- ✓ Akşam ve yatsı namazları için Mescid-i Aksa'ya gidiş namazın ardından otelimize dönüş.
- ✓ Geceleme otelimizde.

3. GÜN EL HALİL - BEYTLAHEM NEBİ MUSA - LUT GÖLÜ

- ✓ Sabah namazı için Mescid-i Aksa Camii'ne gidiş ve otelimize dönüş. Otelde kahvaltı.
- ✓ El Halil şehrine hareket; Hz. İbrahim, Hz. İshak, Hz. Yakup (a.s) peygamberlerimiz ve zevcelerinin kabirlerinin ziyareti.
- ✓ Beytlahe'm'e transfer. Hz. İsa'nın doğdu yer olarak inanılan yerin görülmesi.
- ✓ Beytlahe'm Hz. Ömer Camii'nde Öğle namazının kılınması. Öğle yemeği.
- ✓ Eriha şehrine hareket, Hz. Musa'nın kabrinin bulunduğu külliye'nin ziyaret edilmesi.
- ✓ Nebi Musa'da İkinci namazı. Ardından Lut Kavmi'nin helak edildiği yer olan Lut Gölü'nün (Ölü Deniz) görülmesi.
- ✓ Akşam yemeği için otelimize dönüş.
- ✓ Akşam ve yatsı namazları için Mescid-i Aksa'ya gidiş.
- ✓ Geceleme otelimizde.

4. GÜN YAFA - TEL AVİV - AMMAN

- ✓ Sabah namazı için Mescid-i Aksa Camii'ne gidiş ve otelimize dönüş. Kahvaltı otelimizde.
- ✓ Kahvaltının ardından Zion Tepesi'ne gidiş, Hz. Davud'un Kabri'nin ziyaret edilmesi.
- ✓ Yafa'ya transfer. Bahariye Camii ve Mahmudiye Külliyesi'nin gezilmesi.
- ✓ Mahmudiye Camii'nde Öğle namazının kılınması. Öğle yemeği.
- ✓ Tel Aviv Havalimanı'na transfer, güvenlik, check-in ve pasaport işlemleri.
- ✓ Ürdün havayolları RJ 345 sefer sayılı uçağı ile saat 17.55'te Amman'a hareket. Saat 18.40'ta varış.
- ✓ Amman'dan Ürdün Havayolları RJ 704 sefer sayılı uçağı ile 23.55'de Cidde'ye hareket. Saat 03.00'da varış.

T.C. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Hac ve Umre Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı No: 147/A

06800 Çankaya /ANKARA